

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Zastępca
Rzecznika Praw Obywatelskich
Ryszard CZERNIAWSKI

Warszawa, 13 stycznia 2014 r.

KMP.022.1.2014

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Pan
Michał Królikowski
Podsekretarz Stanu
Ministerstwo Sprawiedliwości

Soaniewicz *Pewin* *Olisinski*

W odpowiedzi na pismo z dnia 24 października 2013 r. (DPK-I-406-6/12) przesłane do wiadomości Rzecznika Praw Obywatelskich, poniżej przedstawiam kilka uwag. W *Raporcie Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji w roku 2012*, s. 44-45, wskazano, iż należałoby przystąpić do przygotowania nowej ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich (u.p.n.). Takie stanowisko prezentuje też, np. Helsińska Fundacja Praw Człowieka. Podtrzymując swoje stanowisko, pragnę zauważyć, iż projekt założeń do ustawy zmieniającej u.p.n. powinien obejmować także inne kwestie. W mojej ocenie w akcie prawnym rangi ustawowej należy uregulować także m.in.: dostęp nieletnich do opieki medycznej (w tym także do opieki specjalistycznej ciężarnych nieletnich), kontakt nieletnich z rodzicami/opiekunami prawnymi i adwokatem (w tym kontakt telefoniczny) oraz procedurę izolowania nieletnich w policyjnych izbach dziecka, dokonywanie kontroli osobistej w zakładach poprawczych, stosowanie monitoringu wizyjnego w miejscach detencji dla nieletnich.

- I. Dokonując wizytacji prewencyjnych, pracownicy KMP każdorazowo badali dostęp nieletnich do opieki medycznej w policyjnych izbach dziecka, szczególną uwagę zaś kierując na kwestię ich badania przed przyjęciem. Ustalono, iż jedynie w kilku izbach badania takie były prowadzone. Tymczasem, Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom (CPT) zaleca, aby władze polskie podjęły następujące kroki w policyjnych izbach dziecka: *zapewnienie wszystkim nowoprzybyłym bezzwłoczne badania medyczne i regularne*

wizyty lekarskie lub pielęgniarские [§ 44 CPT (2005)3]. W § 3 Regulaminu, stanowiącego załącznik Nr 12 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 roku w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb określono, iż przyjmowanego do izby nieletniego poddaje się badaniom lekarskim i udziela pomocy medycznej w przypadkach i na zasadach określonych we właściwych przepisach, tj. zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję. W mojej ocenie wspomniane rozwiązanie wymaga zmiany, ponieważ obowiązek poddania nieletniego badaniu lekarskiemu powinien być realizowany bezzwłocznie i obligatoryjnie wobec wszystkich przyjmowanych do PID, a nadto materia jaką jest poddawanie określonych osób badaniom lekarskim jako ingerująca w prywatność jednostki, winna być uregulowana w akcie prawnym rangi ustawowej. W regulacji dotyczącej badań lekarskich nieletnich w PID należałoby wskazać czy przy badaniu lekarskim może być obecny funkcjonariusz Policji, a jeśli tak to w jakich okolicznościach. Stoję na stanowisku, że udzielanie świadczeń medycznych powinno odbywać się poza zasięgiem słuchu i wzroku funkcjonariuszy Policji, o ile lekarz nie prosi o taką obecność, np. ze względu bezpieczeństwa. W przeciwnym razie naruszane jest prawo do intymności i poszanowania godności zatrzymanych oraz prawo do tajemnicy medycznej.

Kwestia badań lekarskich i chociażby obecności pracownika podczas badania nieletnich, dotyczy także nieletnich przebywających w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i socjoterapii oraz zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich. Badania nieletnich w tych placówkach lub w placówkach, do których są dowożeni co do zasady odbywają się w obecności osób trzecich (wychowawców, strażników). W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich taka obecność jest dopuszczalna, po warunkiem wystąpienia określonych czynników (np. zagrożenia bezpieczeństwa lekarza, uzasadnionego podejrzenia podjęcia przez nieletniego próby ucieczki, itd.).

Trzeba też zauważyć, iż obecne regulacje prawne pomijają kwestię specjalistycznej opieki medycznej ciężarnych nieletnich, które przebywają w placówkach dla nieletnich. Brak

rozwiązań systemowych dotyczących sytuacji nieletnich, będących w ciąży, oraz nieletnich i ich dzieci po urodzeniu jest problemem systemowym, sygnalizowanym w *Raporcie*. Jeżeli chodzi o nieletnie ciężarne jest o wiele więcej zagadnień do uregulowania w u.p.n. niż tylko specjalistyczna opieka medyczna, którą winny zostać objęte. Sytuacja nieletnich ciężarnych przebywających w placówkach resocjalizacyjnych winna być włączona do założeń obecnie przygotowywanej ustawy nowelizującej.

- II. Uregulowania w ustawie wymaga także kwestia kontaktów (w tym kontaktów telefonicznych) nieletnich umieszczonych w policyjnych izbach dziecka. Podobnie uważa CPT, bowiem Komitet zaleca, *aby stworzyć większe możliwości podtrzymywania kontaktów z rodzinami [...]. Nadto, dzieci powinny mieć pozwolenie na korzystanie z telefonu* (§ 44 CPT/Inf (2006)11). W związku z tym, że pobyt w Izbie jest trudnym doświadczeniem, utrzymywanie kontaktu z bliskimi jest niezwykle ważne, także w formie telefonicznej. Proponuję już obecnie m.in. doprecyzować art. 32g § 3 u.p.n., w którym wskazano, iż nieletniemu, na jego żądanie, umożliwia się nawiązanie kontaktu z rodzicem albo opiekunem lub z adwokatem. W omawianym przepisie należy jednoznacznie zaznaczyć, iż zatrzymany nieletni może samodzielnie skontaktować się telefonicznie z rodzicami lub opiekunem albo adwokatem. Należałoby ewentualnie wskazać przesłanki materialnoprawne, uniemożliwiające tę formę kontaktu.
- III. Innym rodzajem ograniczeń kontaktów, z którym zetknięto się podczas wizytacji izb dziecka, było umożliwianie odwiedzin bliskich, jedynie podczas obecności funkcjonariusza Policji. Praktyka ta powinna być stosowana tylko w uzasadnionych i wyjątkowych przypadkach, które mogą godzić w bezpieczeństwo placówki, nieletniego lub osób odwiedzających, lub w sytuacji, gdy sąd wyda pisemne polecenie udzielenia widzenia w obecności personelu izby. Należy nadto wziąć pod uwagę, iż w policyjnej izbie dziecka mogą zostać umieszczeni nieletni o różnym statusie prawnym (np. nieletni co do których istnieje podejrzenie, że popełnili czyny karalne, jak również zatrzymani w trakcie samowolnego pobytu poza schroniskiem, zakładem czy ośrodkiem wychowawczym), a więc ich prawa mogą podlegać innym ograniczeniom. Kwestia ta jednakże winna być precyzyjnie uregulowana w ustawie.
- Dodatkowo trzeba wskazać, iż ustawodawca powinien rozstrzygnąć w jakich sytuacjach o zgodzie na odwiedziny decyduje sąd, a w jakich kierownik izby lub policjant

prowadzący sprawę. Na podstawie § 8 ust. 1 pkt 9 ww. Regulaminu „nieletniemu umieszczonemu w izbie zapewnia się możliwość odwiedzin rodziców, obrońcy lub opiekuna – za zgodą sądu, kierownika izby lub policjanta prowadzącego sprawę”.

Art. 18a u.p.n. stanowi, że „nieletniemu przysługują, prawo do obrony, w tym prawo do korzystania z pomocy obrońcy, o czym należy go pouczyć przed przystąpieniem do przesłuchania lub wysłuchania”. Trzeba zauważyć, iż prawo do obrony obejmuje możliwość porozumiewania się klienta z obrońcą. Ograniczenia w tej mierze (zgoda jednego z ww. organów), dodatkowo określone na poziomie rozporządzenia, bez wskazania przesłanek ograniczających to prawo, naruszają prawo do obrony.

- IV. Projekt ustawy o zmianie u.p.n. warto ponadto uzupełnić o regulacje określające stosowanie izolacji w policyjnych izbach dziecka. Przepisy dotyczące tego zagadnienia znajdują się obecnie w § 10 ww. Regulaminu.

Celowym byłoby zawarcie wspomnianych wyżej przepisów w akcie prawnym rangi ustawy z uwzględnieniem standardów międzynarodowych. Obecnie istniejące regulacje dotyczące izolacji nieletniego w policyjnych izbach dziecka, w ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich mogą być niezgodne z Konstytucją. Ponieważ u.p.n. reguluje sytuację nieletnich podczas pobytu w policyjnej izbie dziecka, ten akt winien także określać procedurę jego izolacji.

- V. Jak wskazano w piśmie, projektowane przepisy zawierać będą otwarty katalog podstawowych obowiązków pracowników w tym prawo do kontroli pomieszczeń i osób. W mojej ocenie, samo przeniesienie przepisów z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich do u.p.n. nie będzie wystarczające. W tej mierze należy stwierdzić ponadto brak spójności w obrębie jednego aktu prawnego, który wprowadzając definicję legalną *kontroli osobistej* nie reguluje w jakich sytuacjach i przez jaki podmiot może być ona przeprowadzana, natomiast posługuje się pojęciem *przeszukania osobistego* bez jednoczesnego wskazania zakresu jego desygnatów.

Trzeba zauważyć, iż kontrola osobista stanowi najpoważniejszą ingerencją w prawo do prywatności i intymności osoby poddanej kontroli, a zatem upoważnienia do jej dokonywania nie można domniemywać.

W oparciu o wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 29 października 2013 r. (sygn. akt U 7/12), wydany w związku z wnioskiem Rzecznika Praw Obywatelskich, kwestionującym

przepisy regulujące kontrolę osobistą cudzoziemców przebywających w strzeżonych ośrodkach lub aresztach w celu wydalenia, podkreślić należy, że przesłanki dopuszczalności kontroli osobistej człowieka pozbawionego już wolności osobistej nigdy nie mogą być pozostawione prawodawcy podustawowemu. Zawsze wymagają formy ustawy.

Trzeba jednocześnie wskazać, iż nie wystarczające z punktu widzenia norm konstytucyjnych będzie poprzestanie jedynie na określeniu, iż kontroli osobistej poddaje się nieletnich „w szczególnie uzasadnionych przypadkach”. W mojej ocenie u.p.n. powinien określać przypadki w których dopuszczalna jest kontrola osobista. Nadto należy ująć w projektowanych przepisach, że kontroli osobistej może dokonywać wyłącznie osoba tej samej płci, w niemonitorowanym pomieszczeniu. Dodatkowe zabezpieczenie w omawianej kwestii może stanowić wymóg odnotowywania przez pracowników zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich w prowadzonym do tego celu rejestrze, informacji na temat godziny, miejsca, przyczyny dokonania kontroli osobistej oraz danych kontrolującego i kontrolowanego. Opracowując przepisy w tej materii należy zapewnić, by kontrolowanie nieletnich przebiegało z poszanowaniem ich praw do intymności i prywatności.

- VII. Odnośnie przepisów dotyczących monitoringu w placówkach dla nieletnich, nie zostały one jeszcze opracowane (młodzieżowe ośrodki wychowawcze) lub znajdują się wyłącznie w rozporządzeniach regulujących funkcjonowanie tych placówek (zakłady poprawcze, schroniska dla nieletnich). Tym samym i w tym przypadku nie spełnione pozostają wymogi wprowadzenia ograniczenia konstytucyjnego prawa do ochrony życia prywatnego określone w art. 47 w zw. z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP.

Uprzejmie proszę o poinformowanie o działaniach podjętych przez Ministra Sprawiedliwości w związku ze zgłoszonymi wyżej uwagami.

2
J. G. G.
A. C. P.

